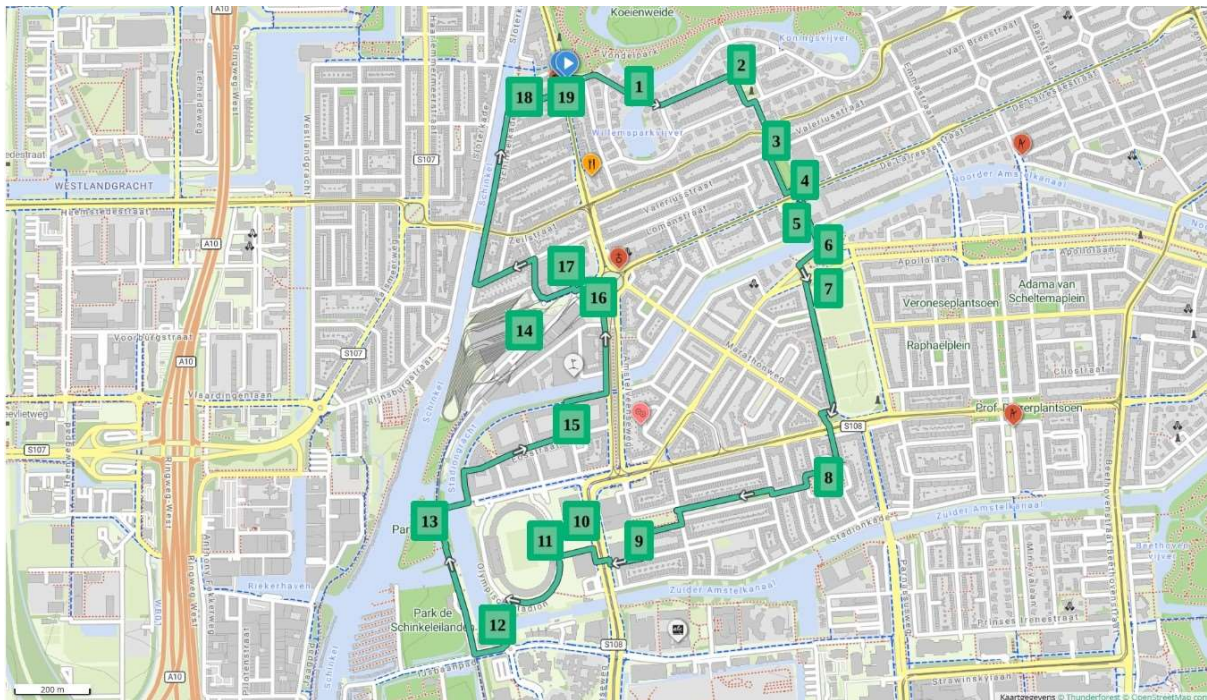

5 Naar 't Olympisch Kwartier Amsterdam Zuid

Korte beschrijving

De wandeling begint in het deftige Willemspark, dan lopen we langs de oude en de nieuwe Stadionbuurt. We bezoeken het relatief nieuwe Schinkelpark en daarna wandelen langs de Kostverloren Vaart weer terug. Onderweg passeren we heel veel oude gebouwen met een nieuwe functie.

Halte Amstelveenseweg: Tram 2 (Nieuw Sloten – Centraal Station)

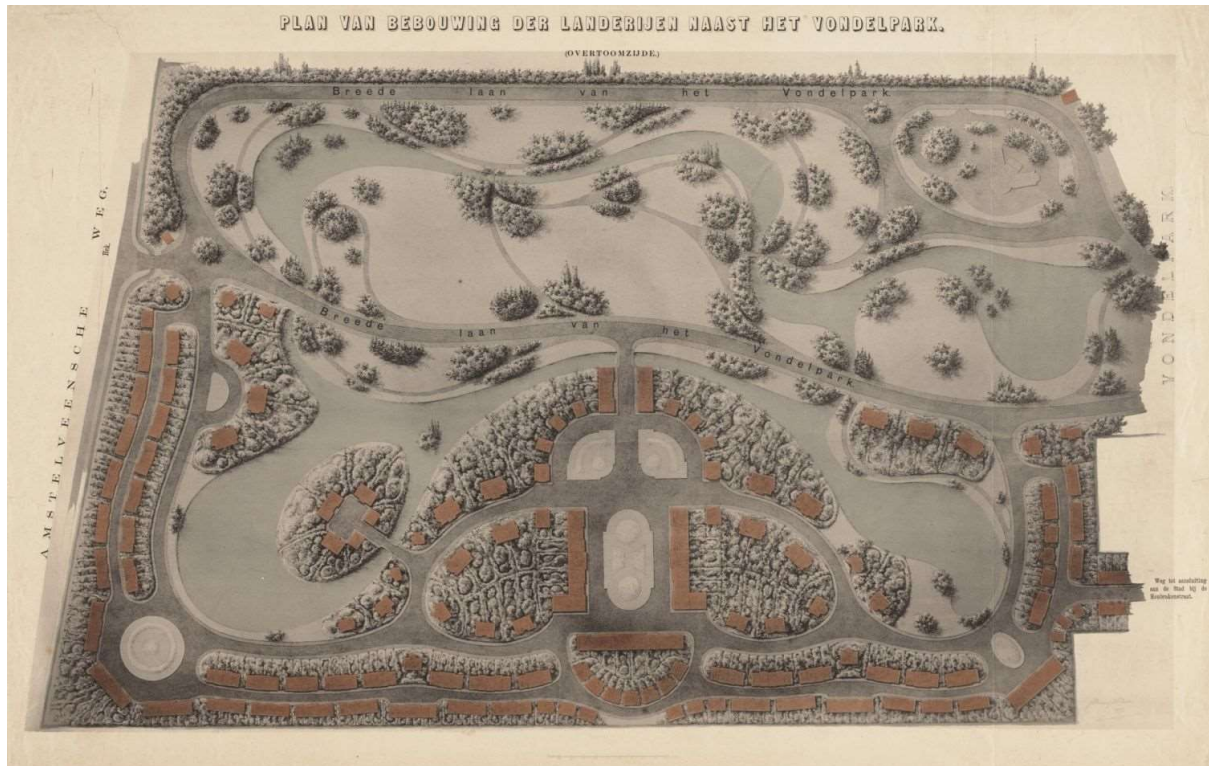
Halte Zeilstraat:

Bus 15 (Station Sloterdijk – Station Zuid)

Bus 62 (Station Lelylaan – Amstelstation)

We spreken af in de Oranje Nassaulaan, bij de Amstelveenseweg, achter het etablissement de Vondeluin. We kunnen hier bij terugkomst een bekertje thee halen.

We wandelen naar het oosten, houden de Oranje Nassaulaan aan en komen dan op een brug over een waterpartij.

1

Willemspark is vernoemd naar koning Willem III. Het concept is van Jan David Zocher, die ook het aanpalende Vondelpark ontwierp. Het moest een exclusief villapark worden, met eilandjes voor de nouveau riches. Zocher maakte het plan eind 19e eeuw, maar het werd pas begin 20ste eeuw uitgevoerd, in versoberde stijl. Dit is het beste wat je van 't fin de siècle in Amsterdam aantreft: degelijke villa's, in een niet te definiëren retrostijl, niet verscholen achter water en bossages, maar zichtbaar voor iedere passant.

Op de Anna Paulownabrug is het oorspronkelijk ontwerp van Zocher nog het meest in takt. Een mooi plekje, waar je eigenlijk de melancholieke muziek van Gustav Mahler bij moet horen, bijvoorbeeld het lieflijke, walsende [Andante uit de Tweede Symfonie](#).

We lopen door tot aan het Koningin Emmaplein. We gaan rechtsaf. Het plantsoentje is een klein beeldentuintje geworden, maar wij lopen door naar de voorkant van het plein, waar het zitbeeld van koningin Emma staat.

2

Emma van Waldeck Pymont was de tweede echtgenote van Willem III en moeder van Wilhelmina. Daarmee redde zij de Oranjedynastie. Het beeld van Lambertus Zijl uit 1938 toont haar volgens het clichébeeld van oud dametje, op handen gedragen door figuren die op Egyptische hiërogliefen lijken.

Het Emmaplein ligt op een as die loopt van het Vondelpark tot aan het monument Indië – Nederland. We lopen verder die kant op, steken de Koninginneweg over.

Halte Valeriusplein: Tram 2 (Nieuw Sloten – Centraal Station)

We lopen door naar het Valeriusplein.

3

Bijna zie je twee witgekalkte huisjes over het hoofd, die verzonken in het grasperk liggen. Dit waren ooit openbare toiletten, nu in gebruik als beautysalons.

Soms verschijnt er in de stad een nieuw gebouw en dan weet je al snel niet meer wat ervoor gesloopt is. Aan de oostzijde van het plein stond tot 2017 de monumentale Valeriuskliniek, in 1910 gebouwd voor mensen met een psychische

ziekte. Het oorspronkelijke gebouw leek op een sierlijke versie van het Rijksmuseum. Dertig jaar later werd de kliniek uitgebreid en strakgetrokken en het bleef zo staan tot het in 2017 plaats maakte voor een luxueus appartementencomplex.

We steken de Cornelis Krusemanstraat over.

Halte Emmastraat:

Bus 347 (Uithoorn – Marnixstraat)

Bus 357 (Aalsmeer – Marnixstraat)

Bus 397 (Nieuw-Vennep – Marnixstraat)

We lopen richting het Amsterdams Lyceum.

4 We lopen tussen twee villa's door. Het zijn mooie exemplaren van de Nederlandse variant van de Frank Lloyd Wrightstijl, met het accent op de horizontale lijnen. Aan de oostzijde staat de woning van de rector van het Lyceum, een creatie van Jan Baanders. De rector werd veel privacy gegund, want de straatgevels zijn behoorlijk dichtgemetseld.

5 Broer Herman Baanders tekende het gebouw van het Amsterdams Lyceum, dat je tot de Amsterdamse School kunt rekenen, met zijn fraaie bakstenen metselwerk. Bedenk dat de broers ook verantwoordelijk zijn voor het Blauwe Theehuis (1937) in het Vondelpark, waar geen baksteen aan te pas komt, maar een geslaagd voorbeeld is van Bauhausachtige betonbouw. Voordat we onder het Lyceum doorlopen krijgen we een boodschap mee: POTIUS DEFICERE QUAM DESPERARE is er in het metselwerk te lezen: beter falen dan wanhopen. Ik lees daarin een aansporing om te blijven proberen en de moed niet op te geven.

Aan de andere kant van het gebouw zien we in baksteenreliëf de mededeling: IN HET EERSTE VREDESJAAR staan. Het gebouw dateert dus van 1919. De regel is een teken dat de Eerste Wereldoorlog ook in Amsterdam diepe indruk heeft gemaakt.

We lopen over de brug over het Noorder Amstelkanaal, geflankeerd door twee beelden van Hildo Krop.

6 We stuiten op het Indiëmonument, voorheen het Van Heutszmonument. Het monument is in 1935 opgericht om Jo van Heutsz te herdenken. Deze KNIL-generaal beslechtte in 1912, na een imperialistische oorlog van 40 jaar tegen de bevolking van Atjeh, met veel geweld de strijd in het voordeel van Nederland.

Het monument bestaat uit een beeldengroep van Frits van Hall en een muur en zonneboog van Gijsbert Friedhoff. Frits van Hall heeft geen soldaat te paard gemaakt; de dame in het midden kun je eigenlijk zien als een vrijheidsbeeld. Alleen een plaquette verwees naar de ijzervreter uit Coevorden. Die plaquette is in 2000 vervangen en nu symboliseert het monument de band tussen Indonesië en Nederland.

Beeldhouwer Van Hall zat overigens in de Tweede Wereldoorlog in het verzet en moest dat in januari 1945 met de dood bekopen.

We kunnen langs de vijver en door de muur lopen. Aan de andere kant steken we de rijweg over en gaan even naar rechts. Daarna lopen we langs het Olympiaplein.

7 Het Olympiaplein is aangelegd ten behoeve van de Olympische Spelen van 1928. Hier werd lange tijd vooral atletiek beoefend. Fanny Blankers – Koen trainde hier veel in aanloop naar de Olympische Spelen van 1948 in Londen, waar zij vier gouden medailles won met hardlopen. Nu zijn er voetbalvelden en een skatebaan, en een kliniek voor sportblessures.

Om het plein is in 2008 een hek geplaatst, een kunstwerk van een kilometer lengte. Voor het ontwerp kreeg Ruud-Jan Kokke de Dutch Design Award. Op de achtergrond zien we de krachtpatserige kantoortorens van de Zuidas.

Bij de Stadionweg aangekomen houden we rechts aan en steken over.

Halte Olympiaplein:

Tram 24 (De Boelelaan – Frederiksplein)

Bus 15 (Station Sloterdijk – Station Zuid)

Dan wandelen we de Patroclusstraat in. Als we even doorlopen komen we op het Van Tuyll van Serooskerkenplein.

Foto: Alf van Beem (2016)

8

Het Van Tuyll van Serooskerkenplein is vernoemd naar de oprichter van het NOC en initiator van de Olympische Spelen van 1928. We staan op een lange as naar het Olympisch Stadion. Ooit kon je vanaf hier de zuil voor het Olympisch Stadion zien.

Misschien dankt het plein zijn vorm aan de functie die het had tijdens de Olympische Spelen en was dit een oefenterrein voor de paardensporters.

In feite lag dit gebied buiten de bebouwde omgeving. Er lag wel een globaal stratenplan klaar, Plan Zuid van Berlage, maar de woningen zijn pas na de Olympische Spelen gebouwd. De laagbouw geeft het plein een apart uiterlijk en is van architect Gerrit Jan Rutgers. Rutgers maakte bouwkunst in een degelijke, wat deftige Amsterdamse Schoolstijl.

Hoog op twee pilaren staan ruiterbeelden van Anton Rädecker uit 1930. Er zit vaart in beide beelden.

We wandelen rechtsaf, richting het stadion. Na een paar honderd meter komen we aan op het Stadionplein.

Het Olympisch Stadion en wijde omgeving 1928, Stadsarchief Amsterdam

9

Het Stadionplein was lange tijd een parkeerplein, met de fameuze Febotent. Daar moest wat mee. De gemeente heeft stedenbouwkundige Floris Alkemade aangetrokken om samen met de bewoners ideeën te verzamelen voor de inrichting. Die zijn uitgewerkt door bureau West 8. Vinden jullie het resultaat geslaagd?

Leuk zijn de twee paviljoentjes, die Jan Wils al in de jaren 1920 voor dit plein heeft getekend. Zij staan tussen twee kloeke gebouwen. Het noordelijke gebouw met appartementen is van het bureau van Cees en Diederik Dam, verantwoordelijk voor de Stopera uit 1986. Het zuidelijke gebouw, met de enorme overkraag, is van Kollhof en Pols architecten en is een hotel.

Halte Stadionplein:**Tram 24 (De Boelelaan – Frederiksplein)****Bus 347 (Uithoorn – Marnixstraat)****Bus 357 (Aalsmeer – Marnixstraat)****Bus 397 (Nieuw-Vennep – Marnixstraat)**

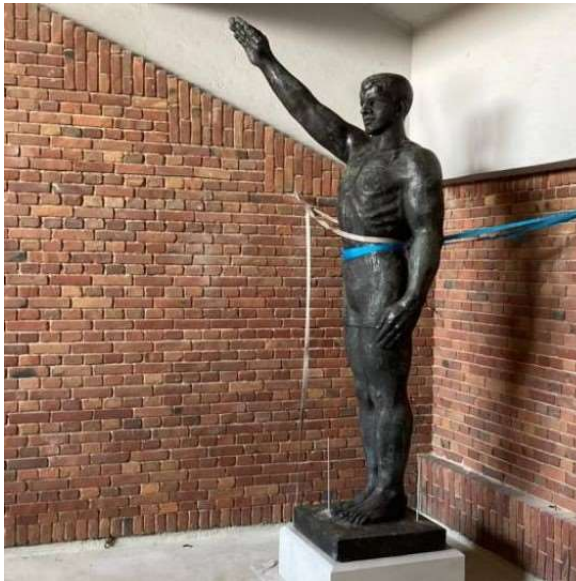
10

De twee nieuwe gebouwen zijn tegenhangers van de twee gebouwen aan de overkant van de weg. Ze zijn ontworpen door Jan Wils voor het automerk Citroën. Het zuidelijke gebouw is uit de jaren dertig, in de stijl van het functionalisme. De buitenkant volgt de functies binnen, geen versieringen en veel ramen in horizontale banden. Ik ben een groot liefhebber van deze stijl, vooral als er ronde trappenhuizen, metalen raamkozijnen en balkonnetjes in voorkomen. Het is van een geel soort baksteen gemaakt, maar werd in de jaren 1960 witgesaust, toen de tweede Citroëngarage verrees, ook van Wils. Deze noordelijke garage is nog hoekiger. Citroën heeft deze locatie in 2014 verlaten en nu zijn de gebouwen multifunctioneel.

11

Het Olympisch Stadion is gebouwd voor de Olympische Spelen van 1928. Het ontwerp is van de architect Jan Wils net als de Citroëngarages (uit 1932 en 1962) ervoor. Het stadion heeft veel minder een modern, open karakter dan de garages. Wils gebruikte, in navolging van zijn leermeester Berlage, veel baksteen. Hij maakte als het ware een band van baksteen, met horizontale inkepingen. Zo is het een massief gebouw geworden. In de jaren '90 bestond het plan om het hele stadion te slopen, maar een groepje activisten staken daar een stokje voor, wijzend op de unieke functie en architectuur.

Het [Olympisch Stadion](#) wordt nu gebruikt door zo'n 30 bedrijven en je kunt er een aparte rondleiding volgen.

Op het plein voor het stadion liepen medaillewinnaars als zwemmer Johnny Weismuller en bokser Bep van Klaveren rond. Mogelijk salueerden zij naar het beeld van de groetende atleet, dat hier stond. Het beeld was gemaakt door Gerharda (Gra) Rueb, ter ere van Frits van Tuyl van Serooskerke, de oprichter van het NOC. Het gebaar dat de atleet maakt, een opgeheven arm, wordt tegenwoordig uitsluitend geassocieerd met de hitlergroet, en niet met het Romeinse avé. Om kwetsbare zielen te

beschermen heeft de gemeente het beeld binnen gezet.

We lopen linksop, voor het gebouw langs en gaan door naar de brug.

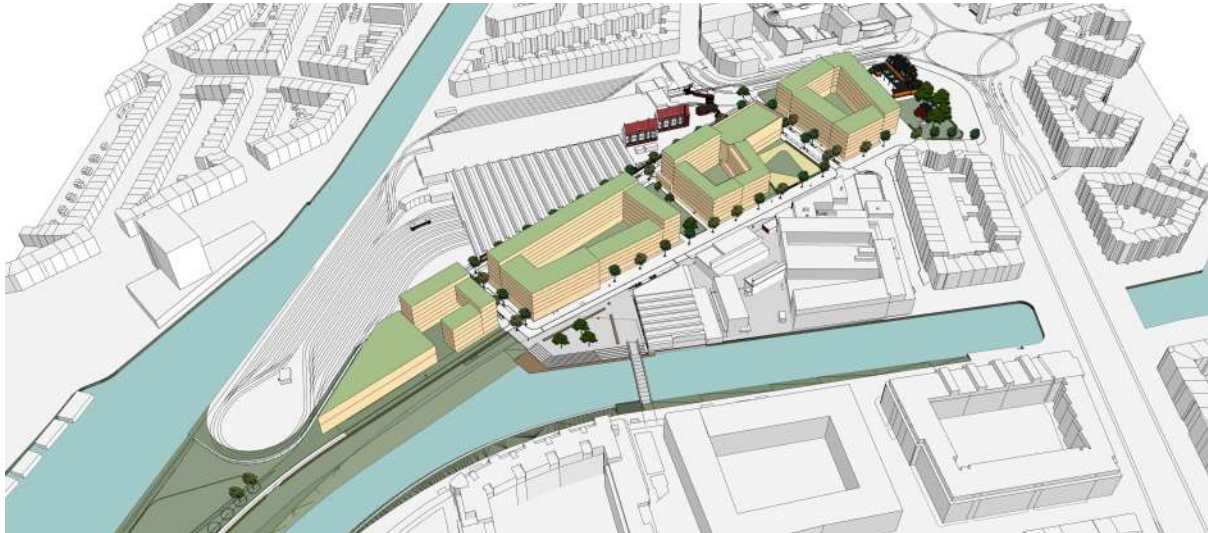
12

De Na Druk Gelukbrug is vernoemd naar de boerderij, die hier ooit stond. Tussen de Overtoom en de Kalfjeslaan lagen 150 jaar geleden tientallen boerderijen.

Bij de rotonde gaan we rechtsaf. Als we bij de Museumtramlijn aankomen gaan we weer rechtsaf. We lopen langs het relatief nieuwe Park De Schinkeleilanden.

13

Het Schinkelpark is rond 2010 aangelegd, toen het Olympiakwartier klaar was. Ooit had het GVB hier een tennisparadijs. Gemeentebestuurders hadden soms geheime voordeeltjes uit een ver verleden. Zo ook de trambestuurders en buschauffeurs. Je moest je een weg banen tussen de ganzen en over een bruggetje balanceren, maar dan had je je eigen tennispark, lekker onder elkaar. Helaas, het is niet meer. Maar het Schinkeleilandpark vind ik een gezellige plek met die gekke boomstammen, een ontwerp van Buro Sant en Co.

14

Het Havenstraatterrein was tot voor kort nog een rommelterrein. Automonteurs, brommersleutelaars, sjacheraars en slentenaars konden hier hun lusten botvieren. Vanaf voorjaar 2024 is het gebied afgesloten voor de bouw van 500 woningen.

We gaan daarom bij de eerste brug, de Jan Wilsbrug, rechtsaf. Langs het water gaan we links en nemen de eerste straat rechts.

15

We zijn in het Olympisch kwartier, een wijkje van 969 woningen uit het eerste decennium van de 21ste eeuw. De wijk doet aan als een ouderwetse Amsterdamse Schoolbuurt, met veel rode baksteen, verticaal hangende dakpannen en neo-artdeco huisnummers. De woningen zijn wel een stuk groter.

De straten zijn vernoemd naar Griekse godinnen. Bij de Hestiastraat gaan we links en bij het water gaan we weer rechts. Dan komen we uit op de Amstelveenseweg. We gaan naar links. Bij de rotonde staat het Haarlemmermeerstation.

Halte Haarlemmermeerstation:

Bus 347 (Uithoorn – Marnixstraat)

Bus 357 (Aalsmeer – Marnixstraat)

Bus 397 (Nieuw-Vennep – Marnixstraat)

16

Het elegante Haarlemmermeerstation is ontworpen door Karel de Bazel, dezelfde architect als het massieve bankgebouw aan de Vijzelstraat, nu het Stadsarchief. Tot 1950 vertrokken vanaf het Haarlemmermeerstation treinen

naar Uithoorn en Aalsmeer. Daar is de museumlijn naar Amstelveen nog van over. In de plannen voor de nieuwe wijk hier, blijft het station behouden en de historische trams zullen blijven rijden.

We gaan naar links en stuiten op het voormalige Huis van Bewaring.

17

Het Huis van Bewaring

(1890) aan de Havenstraat is een creatie van W.C. Metzelaar. Metzelaar werkte voor het Ministerie van Justitie en zette in heel Nederland gevangenen neer, zoals de koepelgevangenis in Haarlem. Tot 1978 was de gevangenis in functie, daarna woonde de Baghwanbeweging er in en in 2016 bood het onderdak aan asielzoekers. Sinds 2022 zit hier de British School.

We gaan naar links en lopen langs de remise van het GVB. We nemen de straat rechts, de Baarsstraat en lopen door tot de Zeilstraat.

Halte Amstelveenseweg: Tram 2 (Nieuw Sloten – Centraal Station)

Halte Zeilstraat:

Bus 15 (Station Sloterdijk – Station Zuid)

Bus 62 (Station Lelylaan – Amstelstation)

We steken de Zeilstraat over en gaan naar links. Voor de brug gaan we rechts en wandelen de Schinkelkade af.

We lopen nu langs de Kostverloren Vaart, die nog altijd een transportfunctie vervult tussen Aalsmeer, Schiphol Oost en het IJ.

Bij de Eerste Schinkelstraat en gaan we rechts. Op het einde komen we uit op de Amstelveense weg.

18

Onderweg komen we nog een apart gebouwtje tegen, één verdieping hoog met een zadeldak, gedragen door een fraai bewerkt houtwerk: het is de achteruitgang van de remise van de Amsterdamse Omnibus Maatschappij.

Door de grote houten deur reden 100 jaar geleden de passagiersbussen naar buiten, getrokken door paarden.

Nu zit hier [De Binnenpret](#), een overkoepelende organisatie van allerlei culturele initiatieven, zoals de [MKZ](#), een volkskeuken, die is voortgekomen uit de kraakbeweging. Je kunt er op donderdag en zaterdag een veganistische maaltijd gebruiken vanaf 19.00 uur. Reserveren kan vanaf half drie: 020-6790712.

19

Aan de Amstelveense weg, naast de voormalige Gereformeerde Schinkelkerk, bevindt zich de voorkant van de remise van de Amsterdamse Omnibus Maatschappij. De veelkleurigheid hoort bij het oorspronkelijke ontwerp van Abraham Salm uit 1884. De kunsthistoricus Arjen Looyenga legt de link met Russische bouwkunst en ook ik zie iets Oost-Europees in het beschilderde hout. Deze voorkant is al 25 jaar in gebruik bij het [Onafhankelijk Cultureel Centrum In It](#). Check it all out, zou ik zeggen.

De andere uitgang van de T-vormige remise zit aan de Schinkelhavenstraat, om de hoek. Daar zit nu theater [Munganga](#) in, dat afro-latijnse cultuur brengt, hartverwarmend.

*We steken over en zijn weer bij ons uitgangspunt aan de Oranje Nassaulaan.
We kunnen nog een kopje thee drinken bij De Vondeltuin.*